

TARUPETTAI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT NR 52

TALV 2013

Foto: K. Kreevald

Keskkonnaametis on olemas töötaja, kelle ülesandeks on aidata hättasattunud metsloomi. Nälja sunnil koduaeda tulnud metskitsed aidatavate loomade hulka ei kuulu, nemad peavad ise hakkama saama.

Kaitsekorralduskava
vahehindamisest

Küll aga võib Keskkonnaameti Nigula Metsloomade Taastuskeskuse poole pöörduda kui jääb silma mõni viga saanud või muud moodi hätta jäänud esimese või teise kategooria kaitsealune metsloom. Enamasti kuuluvad nende liikide hulka linnud - mitmesugused kotkaliigid (merikotkas, konnakotkad), musttoonekurg, metsised ja kakud. Viimaseid tuntakse rahvasuus sageli ka öökulli nime all.

Keskkonnaameti ja
Riigimetsa
Majandamise
Keskuse tegemistest
Karula rahvuspargis

Vigastatud looma nähes ei tasu ummisjalu loomale/linnule appi tormata, sest metsloomad ei pruugi abistajal ja ründajal vahet teha ning kaitsevad ennast. Kure nokalöök ja kotka küünised võivad aga tekitada tõsiseid traumasid. Mõistlikum oleks võtta ühendust spetsialistiga numbril 504 5891, et üheskoos välja selgitada, kuidas oleks otstarbekas edasi toimida.

Mis on Karula
rahvuspargi
koostöökogu?

Räägime
merikotkastest ja
valgejänesetest

T A S U B T E A D A

Uued hooned rahvuspargis

Kolski külas liikudes olete kindlasti märganud, et kerkimas on uued hooned. Ehitamisel on elumajad Võidu ja Taropedaja maaüksustele. Mõlemas kohas on tegemist vanade talukohtadega, kus senini säilinud vundamendid.

Taropedaja maaüksusel ehitatakse ristpalk-

hoone vana elumaja asukohale.

Võidu maaüksusel on laudisega kaetud plokkhoone ehitatud endisest elumaja vundamendist pisut eemale. Lisaks on Võidu maaüksuse hoonestusalale püstitatud väike aiamaja.

Et mõlemad elumajad asuvad vahetult Vihmjärve ääres, siis on reostusohu vältimiseks planeeritud elamute reovesi koguda kogumiskaevu.

Veevarustus on mõlema hoone puhul planeeritud rajatavatest kaevudest.

Lisaks kõnealustele hoonetele on rahvuspargis planeerimise etapis lauda ehitamine Hallimäe maaüksusel Rebasemõisa külas ja elumajade ehitamine Alakonnu maaüksusel Mähkli külas ning Tätta maaüksusel Rebasemõisa külas.

Suitsusauna ehitamine Rebasemõisa külas.

Foto: M.Kaisel

Henno Peegel
Keskkonnaameti
looduskasutuse
spetsialist

Tiikide rajamine jätkub tuleval sügisel

Väikeveekogude puhastamine ja uute veekogude rajamine, mis Euroopa Liidust kaasrahastatava projekti DRAGONLIFE raames sai Karula Rahvuspargis hoo sisse 2010. aastal, jätkub ka 2013. aastal. Mudakonna, aga ka teiste kahepaiksete ja kiilide, sigimistingimuste parandamiseks on sellel sügisel kavas taastada või rajada väikeveekogud Jaaga, Madsa, Mäe-Sibula, Mägimäni, Peetsisaare, Pirrupuusaare, Rõõmu, Suure-Mändiko, Kaaramäe kinnistutel. Aastatel 2010 ja 2011 on Karulas taastatud kokku 30 väikeveekogu, millele 2012.a. sügisel lisandus veel 5 tiiki Mähkli külas. 2011. a. suvel läbi viidud inventuur näitas, et mudakonnad olid

edukalt kudenud 8 veekogus, mis moodustab 27% projekti esimesel kahel aastal kaevatud veekogudest. Samuti leiti suur-rabakiili vastseid 8 taastatud või rajatud uuest veekogust. Mõlemad liigid eelistasid suuremaid, kiiresti soojenevaid madalaveelisi ja laugekaldalisi veekogusid. Kui mudakonna kulleseid leidis peamiselt savise põhjaga veekogudest, siis suur-rabakiil eelistas turbasemaid tiike. Mõlemad liigid vajavad sigimiseks veetaimestikku, selle arenemine ja seega ka tiikide asustamine võtavad aga aega.

Riinu Rannap
Projekti DRAGONLIFE kahepaiksete ekspert

Tööd alustas Karula rahvuspargi koostöökogu

Eelmisel aastal lõppenud Meie Karula projekti üheks oluliseks tulemuseks oli Karula rahvuspargi koostöökogu loomine. Koostöökogu koosseisu, tööülesandeid ja -korda arutasid projekti juhtrühma liikmed mitmel koosolekul ja et koostöökogul oleks ka ametlikku kaalu, esitati need kinnitamiseks Keskkonnaameti peadirektorile. Nüüd on otsused olemas ning koostöökogu kogunes 24. jaanuaril oma esimesele koosolekule.

Koostöökogus on esindatud nii ametkonnad kui ka Karula kandi peamised huvirühmad. Keskkonnaametit esindavad Tiia Trolla, Henno Peegel ja Pille Saarnits, kelle ülesandeks on koostöökogu töö koordineerimine. Riigimetsa Majandamise Keskusest osalevad Kaupo Kohv, kelle korraldada on looduskaitsetööd riigimaadel ning Valgamaa metsaülem Risto Sepp. Vallad on esindatud Karula poolelt vallavanem Rain Ruusa ja Antsla poolelt Kalev Joabi isikus. Kohalike talunike seisukohti annavad edasi Ants Kuks ja Silver Visnapuu; turismiga seotud huvisid metsamor Irje Karjus. Kaasatud on ka Kuuba Rainer Võru Instituudist. Projekti algataja Karula Hoiu Ühingu poolt osalevad koostöökogus Lilian Freiberg ja Pille Tomson.

Koostöökogu töö on suunatud sellele, et rahvuspargi areng oleks tasakaalustatud, et kõik tegijad töötaksid samas suunas. Koostöökogu ülesandeks on anda nõu Keskkonnaametile. Fookuses on rahvuspargi kaitseeesmärkide täitmine, info vahendamine nii ametkondade ja huvirühmade vahel kui ka kogukonnale ja avalikkusele. Koostöökogu jälgib, et rahvuspargi kaitsekorraldusega tegelevate organisatsioonide tegevused oleks koordineeritud, ülesanded omavahel jaotatud ja organisatsioonilised erinevused ühtlustatud rahvuspargi kui terviku huvides. Viimaste aastate reformide järel, kus kaitsealaga tegelevad erinevad ametkonnad ja nende osakonnad, on Karula kui rahvuspargi maine ja identiteet ähmastunud, ka selles osas loodetakse nüüd koostöökogu kui osapooli ühendava jõu peale.

Paika on ka pandud, mida koostöökogu oma eesmärkide täitmiseks täpsemalt peab tegema. Need on rahvuspargi kaitse-eesmärkide täitmise jälgimine, kaitse-

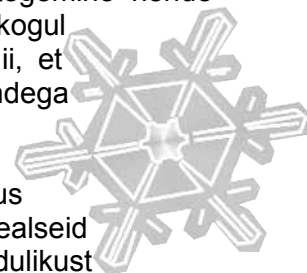
eeskirja ja kaitsekorralduskava toimimise hindamine, töö tulemuste analüüs. Kui kaitsekorras või -korralduses selguvad puudujäägid, siis tehakse ettepanekuid kas kaitseeeskirja või kaitsekorralduskava täiendamiseks ning muutmiseks või ka jooksvate küsimuste lahendamiseks. Ühises suunas liikuda aitab ka meie piirkonna arengukavade, planeeringute, strateegiate ja teiste arengudokumentide analüüs ja ettepanekute tegemine nende täiendamiseks. Koostöökogul otsused võetakse vastu nii, et kõik liikmed peavad nendega nõus olema.

Meie Karula projekti käigus selgus, et suur osa kohapealseid probleeme tulenesid puudulikust infovahetusest. Ka siin saab erinevatest osapooltest koosnev koostöökogu, mis regulaarselt kokku saab, palju ära teha. Paika on pandud, et iga koostöökogu liige vastutab info edastamise eest oma organisatsioonis või huvigrupis. Koostöökogu peab arutama ka seda, kuidas paremini avalikkust teavitada ja kaasata ning vähemalt kaks korda aastas tuleb kokku kutsuda avalikkusele suunatud teabe-koosolekud. Et paljud probleemid on sarnased üle Eesti, näeb koostöökogu reglement ette ka kogemuste vahetamise teiste kaitsealade koostöökogude ja huvigruppide esindajatega.

Esimesel koosolekul täpsustati koostöökogu töökorraldust, arutati Karula rahvuspargi juubeliüritusi ning iga organisatsioon andis ülevaate eelmise aasta suurematest tegemistest ja selle aasta plaanidest.

Koostöökogu ei asenda Keskkonnaametit, kaitseala valitseja kohustused ja õigused jäävad ikkagi Keskkonnaametile. Koostöökogul on nõuandev roll. Töö seal on vabatahtlik, toimub ühiskondlikel alustel st raha selle eest keegi ei saa. Koostöökogu koosolekud on avalikud ja avatud kõigile huvilistele, igaüks võib oma murega sinna tulla. Ja kui ei taha oma probleemiga koostöökogu koosolekule tulla või otse Keskkonnaameti poole pöörduda, siis on võimalik ühendust võtta mõne koostöökogu liikmega ja paluda tal mureküsimus koostöökogus arutusele võtta.

Pille Tomson
koostöökogu liige

Karula rahvusparki kaitsekorralduskava vahehindamisest

Eelmisel aastal viis Keskkonnaamet läbi Karula rahvusparki kaitsekorralduskava vahehindamise. Kehtiv kaitsekorralduskava on koostatud aastateks 2008-2018 ning vastavalt kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise korrale tuleb selle perioodi keskel hinnata kava täitmise tulemusi. Praeguse Karula rahvusparki kaitsekorralduskava koostamises osales üle 30 spetsialisti, eksperdi, teadlase ja kohaliku elaniku. Kavaga on võimalik tutvuda Keskkonnaameti kodulehel www.keskkonnaamet.ee/kkk

Kava vahehindamise koostas Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Reet Reiman, kaasa aitasid Keskkonnaameti spetsialistid Henno Peegel, Jan Ruukel, Pille Saarnits, Tiia Trolla, Tarmo Evestus ja Priit Voolaid ning Riigimetsa Majandamise Keskuse spetsialistid Mati Urbanik ja Kaidi Jõesalu.

Kaitsekorralduskava vahehindamise eesmärgiks on saada ülevaade kaitsekorralduskava elluviimise senisest edukusest, täpsustada kaitsekorralduskava teise perioodi (2013-2018) tegevused, nende prioriteetsus, vastutav täideviija ja orienteeruv eelarve ning täpsustada kaitsekorralduskava lähemad ja pikemad eesmärgid lähtuvalt rahvusparki kaitse-eesmärgiks olevatest väärtustest.

Vahehindamine on kokku võetud teemade kaupa. **Maastike kaitse** tulemuslikkus hinnati heaks, kaitse-eesmärgiks olevatele väärtustele olulist kahju tekitatud ei ole. Perioodil 2007–2011 on kahekordistunud nende poollooduslike koosluste pindala, mille hooldamiseks on taotletud toetust Keskkonnaameti kaudu. 2007. aastal oli nende alade pind 82 ha, 2011. aga 147,5 ha. Poollooduslike alade hooldamiseks kasutatakse muuhulgas ka seda tehnikat, mis on Karula rahvusparkis tegutsevatele maahool-dajatele antud riigi poolt tasuta kasutamiseks (2 traktorit New Holland, 3 rootorniidukit, vaaluti-kaaruti, frontaallaadur + kopp ja pallihaarats, hooldusniiduk, traktor MTZ 820, sahk, karjamaaniiduk ja heinakaaruti). Lisaks tehnikale on tasuta kasutamiseks antud ka loomi – lihavedelid, jäärad ja hobuned. Loomade ja tehnika tasuta kasutusse andmine on üks kaitsekorralduskavas ette nähtud tegevustest. Järgmise viie aasta eesmärk on tagada

maastike hooldus vähemalt samal tasemel ning jälgida, et maastikus paiknevad tehisobjektid (teed, rajatised, hooned) oleksid kooskõlas rahvusparki kaitse-eeskirjaga.

Rahvusparki kahest üksikobjektist on 2012. aastaks säilinud üks – Tarupettäi. Kaitsealune Lüllemäe sanglepp murdus 2010. aasta suvel tormiga ja algatatud on menetlus puu looduskaitse alt välja arvamiseks.

Rahvusparki vahelduva pinnamoega maastikel esinevad suhteliselt väikesel alal väga mitmed **erinevad kooslused**, mis oma hea loodusliku seisundi tõttu omavad suurt looduskaitse väärtust. Nende kaitse on võetud rahvusparki kaitse-eesmärgiks. Keskkonnaameti hinnangul ei ole elupaikade seisund kaitsekorraldus-perioodi esimese poole jooksul halvenenud. Teadaolevalt ei ole esinenud suuremaid kooslusi kahjustavaid rikkumisi.

Karula rahvuspark on liigiliselt rikas piirkond, siinsed vaheldusrikkad maastikud pakuvad paljudele **I ja II kaitsekategooria liikidele** (nt must-toonekurg, väike konnakotkas, kalakotkas, võtmeheinad jt). sobivaid elupaiku. Kaitsekorralduskavaga on kavandatud mitmeid inventuure ja uuringuid liikide seisundi, arvukuse ja leviku selgitamiseks. Rõõm on tõdeda, et väga paljud inventuurid on tehtud ning sellest tulenevalt on mitmete liikide elutingimusi parandatud (kahepaiksete tiikide kaevamine, võtmeheina kasvukohtade regulaarne hooldus, kraavide puhastamine ja lagealade hooldamine röövlindude toitumistingimuste parandamiseks jne). Liikidega seoses on järgneva 5 aasta jooksul plaanis läbi viia veel mitmeid seireid ja uuringuid.

Kaitsekorralduskavas on palju tähelepanu pööratud ka **kultuuripärandile**. Vahehindamise tulemused näitavad, et Karula iseloomulik asustusstruktuur on säilinud. Tühjade elamiskõlblike talude arv on pigem vähenenud ning samuti on vähenenud elamiskõlbmatute talude arv. Uusi hoonestusalasid ei ole juurde tekkinud. Kohalike elanike negatiivne suhtumine ehituspiirangutesse ei ole hinnangute kohaselt suurenenud. Uued hooned vastavad kaitsekorralduskava ehituse üldpõhimõtete järgi seatud tingimustele ja rikkumisi ei esine. Halvem on olukord

olemasoleva traditsioonilise taluhoonestusega. Ehitiste andmekogus olevate väärtuslike hoonete seisund on halvenenud. Kaitseala valitsejal ei ole enam võimalusi toetada eraomandis olevate arhitektuuriväärtuste säilitamist ja taastamist.

Rahvapärimuse kohta on andmed kättesaadavad Lõuna-Eesti pärimuse portaalis Lepp ja neid on ilmunud infolehes Tarupettai. Pärimusega seotud objektide, samuti ka ajaloolise tähtsusega objektide ning ja arheoloogiamälestiste kahjustamist teadaolevalt pole toimunud.

Kaitsekorralduskavas on kirjeldatud väärtusena **traditsiooniline elulaad, töötraditsioonid ja käsitööoskused**. Kava koostamise ajast on rahvuspargis vähenenud lüpsilehma- ja hobusepidajate arv, kuid kokkuvõttes on loomapidajate arv suurenenud ja seda eelkõige lihalooma- ja lambapidajate arvelt. Loomapidamisega seoses on suurenenud kasutuses oleva põllumajandusmaa protsent PRIA järgi ja seda eriti viimasel 2-3 aastal. Käsitööoskajate arv ei ole hinnanguliselt vähenenud, pigem on huvilisi juurde tulnud. Elanike arv rahvuspargi alal on suurenenud juurde tulnud perede arvel. Püsivalt on kasutusele võetud uus majapidamist. Suvitajate osakaal ei ole suurenenud ning juurde on sündinud üle 10 lapse. Seoses sellega, et juurde tulnud uusi inimesi, kes kohaliku murrakut ei oska ning mitmed vanemad võru keele kõnelejad on surnud, on võru keele oskuse protsent arvatavasti vähenenud.

2009. aastal läbi viidud looduskaitse reformi tulemusel tegeleb **külastusobjektide** (matkarajad, puhkekohad, lõkkekohad jms) haldamisega Riigimetsa Majandamise Keskus. Tagatud on olemasoleva taristu hooldus. RMK andmetel nad uusi rajatisi juurde ei plaani teha, vaid eesmärk on arendada olemasolevaid.

Loodushariduse andmise võimalused Karulas on läinud aastatega paremaks. 2012. aasta suvel valmis õppeklass, kus on vahendid vee-elustiku, putukate, metsa jne uurimiseks.

Viie aasta jooksul on läbi viidud 105 õppeprogrammi milles osales 2223 last. Samuti on korraldatud matka- ja loodushariduspäevi, looduslaagreid ning läbi viidud looduskaitsekuu raames maastikumäng. 2013. aasta kevadeks valmib etnograafiline ekspositsioon rahvuspargi keskuse aidas. Välja on antud rahvuspargi infolehte „Tarupettai“. Jätkuvalt on toimunud traditsiooniline käsitööpäev-simman. Maaomanikele on korraldatud nõupäevi, jahimeestele infopäevi. Loodud on Karula rahvuspargi koostöökogu, et tagada info kättesaadavus ning kaitsta kõigi asjasse puutuvate huvigruppide huve.

Lapsed Karula rahvuspargi loodusõppeklassis teadmisi omandamas.

Foto: H.Kõvask

Tulemuslikkuse hindamise käigus on kavas üle vaadata, täpsustada ja kaasajastada ka kaitsekorraldusperioodi teise poole tööde plaan ning eelarvetabel. Eestis on hinnatava perioodi jooksul kasutusele võetud euro, vahepealsete aastate jooksul on mitmete tegevuste maksumused oluliselt muutunud, keskkonnavaldkonnas toimunud reformide tõttu on muutunud tegevuse eest vastutaja.

Uued plaanid soovime läbi arutada kohalike elanikega ning selleks on kavas kevadel kutsuda kokku koosolek, kus saab kava vahhindamise tulemustega täpsemalt tutvuda ning edasiste plaanide koostamisel kaasa rääkida.

Reet Reiman
Keskkonnaameti
kaitse planeerimise spetsialist

Keskkonnaametis tegutseb rahvusparkide töörühm

Tarupettäi küsimustele vastab Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni juhataja Kaja Lotman, kes koordineerib Keskkonnaametis moodustatud rahvusparkide töörühma.

Mis töörühm see on?

Töörühma ellukutsumisel määratles Keskkonnaameti juhtkond meie ülesande järgmiselt: *töörühm kaardistab võimalikud probleemid rahvusparkide ühtlustatud kaitse- ja tutvustamise tagamiseks ning sõnastab esilekerkivate probleemide võimalikud lahendused süsteemse koordineerimise eesmärgil.*

Sellise ülesande lahendamiseks ühines vabatahtlikult alguses 15 Keskkonnaameti töötajat ja hiljem on veel lisandunud liikmeid. Praegu kuulub tööalase kirjavahetuse nimekirja 22 liiget. Neist üks on Keskkonnaministeeriumi esindaja ja üks Karula kogukonna esindaja. Seega võib öelda, et tegemist on inimestega, kes vabatahtlikult soovivad kaasa aidata sellele, rahvusparkid oleksid tõesti Eesti looduskaiste lipulaevadeks.

Millega see töörühm tegeleb?

Töörühm on kaardistanud alljärgnevad teemad, millega tegeldakse:

- 1) rahvusparkide kodulehtede arendus;
- 2) koostöö kultuuripärandi kaitse valdkonnas Kultuuriministeeriumi allasutustega (Muinsuskaitseamet, Eesti Vabaõhumuuseum);
- 3) kaitsekorralduse tõhustamine ja koostöö rahvusparkide kogukondadega;
- 4) rahvusparkide koostöö arendamine ja kogemuste vahetamine Eestis ja ka rahvusvahelisel tasandil.

Kuidas puudutab töörühma töö Karula elanikke?

Karula rahvuspark on üks alasid, mille arengule soovime kõik kaasa aidata. Hiljuti tehti analüüs Karula kaitsekorralduskava vahearuandena ja selgus, et valdavalt on arengud olnud siiski positiivsed: on säilinud looduslik elurikkus ja ka püsielanikke on Karulasse jälle juurde tulnud. Karula rahva koostöö on eeskujuks teistele rahvusparkidele, kus koostöö veel nii hästi ei toimi. Väga oluline on, et elanikud mõistaksid, et nad elavad maailma kõige paremas kohas ning tahaksid seda ka teistele näidata. Kohalike toodete arendamine, mis toetab ka looduse head seisundit, on see, mille poole püüdvad paljud kogukonnad. Kõigil see ei õnnestu, sest

Kaja Lotman.

Foto: K. Kaisel

hääbunud on traditsioonid ja puuduvad teadmised. Tundub, et Karulas on tahet ja ka tähelepanuväärseid traditsioone veel küllaga.

Töörühma üheks oluliseks teemaks on ka see, kuidas muuta paremaks riigi ja kogukonna suhteid. Kuidas ajada riigiga asju sujuvalt, avalikkuse huvi tõttu kehtestatud piiranguid selgitada ja võib-olla õnnestub piirangute piirav pool kogukonnale hoopis uueks arenguvõimaluseks muuta.

Millised on eelmise aasta saavutused?

Saime rahvusparkide kodulehtedele mitmekeelsed tõlked. Peagi võib Karula rahvusparki kodulehelt lugeda rahvusparki väärtustest inglise ja vene aga ka võru keeles. Edastasime Vabaõhumuuseumi Vana maja koolituse teateid, valmis Vilsandi RP kaitsekorralduskava, Matsalu kava algatati ja valmis Karula kaitsekorralduskava vahearuanne. Samuti valmis juhis rahvusparkide kaitse korraldamiseks ning iga rahvuspark sai kultuuripärandit tutvustava stendi.

Millised on tulevikuplaanid?

2013. aasta on Eestis kultuuripärandi aasta ja Karula, Soomaa ja Vilsandi rahvusparkid saavad 20 aastaseks. Seetõttu on sel aastal kavas tähistada juubeleid seminaride ja konverentsidena, kuid ka kokku tuua rahvusparkide koostöökojad, et vahetada kogemusi ja arendada uusi huvitavaid koostöövorme selleks, et elu rahvusparkides muutuks rõõmsamaks ja rikkamaks.

TEGEMISI

Tarupettäi väljaandmisest

Käesolevast aastast veab Karula Hoiu Ühing taaskord „Tarupettäi“ väljaandmist, lehe trükkimise rahastajaks on Keskkonna-investeeringute Keskus. Ehkki talvine leht jõuab postkastidesse harjumuspärasest veidike hiljem, on lehe ilmumine sellel aastal tagatud. Lehe sisu loomisel on jätkuvalt ametis ka Keskkonnameti kui RMK töötajad. Et leht mitmekülgne ja huvipakkuv oleks, ootavad „Tarupettäi“ koostajad ettepanekuid, millistest

teemadest lehes kirjutama peaks, samuti kaastöid.

Kellele „Tarupettäi“ postkasti ei tule, need saavad seda lugeda Keskkonnameti kodulehelt. Lehe leidmiseks on soovitatav kasutada Google'i otsingut, sest kodulehelt on seda muidu leida kaunis keeruline.

Olivia Till

MTÜ Karula Hoiu Ühing

RMK loodushoiuosakonna tegevustest Karulas

RMK Loodushoiuosakond tegeleb Karula rahvusparkis looduses liikumise valdkonnaga. Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) rahalisel toetusel teostati 2012. aastal Mäekonnu vaadetorni rekonstrueerimistööd, valmistati 10 rahvusparki tutvustavat infotahvliit ja uuendati Alakonnu, Veski ja Mikilä lõkkohtades kuivkäimlaid. Lisaks uuendati RMK rahalistest vahenditest Kolski külas suur infotahvel ja Ähijärve teeraja 4 infotahvliit. Koostöös Keskkonnameti Põlva-Valga-Võru regiooni keskkonnahariduse spetsialistiga valmisid uued infotahvliid

Seenepäeval õpetas huvilisi seenespetsialist Vello Liiv. Foto: N.Rebane

Karkküla kivikalme, Rebäse karjamõisa peksukivi ning Mähkli kivikalme juurde. Karula teabepunkti kaudu jagati eelmisel aastal infot 3103 külastajale, neist 367 välismaalasele. Edukalt viidi läbi 4 üritust: loodusõhtu, matkapäev, käsitööpäev ja seenepäev koos näitusega. Üritustel osales kokku 286 inimest.

2013. aasta aprillis toimuvad RMK loodushoiuosakonnas struktuurilised muudatused, mille tagajärjel liidetakse Karula rahvusparkis külastust korraldanud Lõuna-Eesti piirkond Kagu- ja Ida-Eesti piirkonnaga. Sellega suureneb tööpiirkond ja suurenevad ka töötajate töökoormused. Alates 2013. aastast ei teostata loodushoiuobjektide hooajalist hooldust enam hangete korras, vaid need tööd jäävad

loodusvahtide teha.

Teabepunkti töökorralduses esialgsel andmel muudatusi ei toimu. RMK loodushoiuosakonna poolt toetatakse käesoleval aastal käsitööpäeva ja rahvusparki sünnipäevale pühendatud ürituste läbiviimist.

RMK poolt 2012. aastal avatud kogu Eestit läbiv 370 km pikkune matkatee Oandust Iklani saab käesoleval aastal täiendust Paunkülast haruneva Lõunaraja näol, mille algus- või lõpppunktiks on planeeritud Karula rahvusparki külastuskeskus Ähijärvel. Raja marsruudi planeerimisel kasutatakse võimalikult palju juba olemasolevaid matkaradu ja teid.

Kaidi Jõesalu

RMK Lõuna-Eesti piirkonna teabespetsialist

Keskkonnaameti möödunud aasta töödest Karulas

Suuremad teemad, millega Keskkonnaamet 2012. a Karula rahvuspargis tegeles, olid osalemine Meie Karula projektis ja koostöökogu moodustamine; Karula kaitsekorralduskava vaahindamine; rahvuspargi keskuses asuvasse aita ekspositsiooni kavandamine ja tellimine; maastike ja poollooduslike alade hooldamine ning kaitsealuste liikide ja koosluste inventuurid.

Ait Karula rahvuspargi keskuses sai uue näo.

Foto: K.Jõesalu

Karula rahvuspargi kaitsekorralduskava on koostatud aastateks 2008–2018. 2012. aastal tegi Keskkonnaamet kokkuvõttes kaitsekorralduskava esimese poole (2008–2012) kavandatud tööde tulemuslikkusest ning täpsustas eesmärgid kaitsekorralduskava teiseks perioodiks. Vaahendamise tulemusi on kavas tutvustada Karula rahvuspargi elanikele ja huvilistele kevadel toimival kogukonna koosolekul.

Avamaastike hooldamise kavandamisega Keskkonnaamet Karulas enam eriti ei tegele, kuna pole vaba maad ja pole ka huvilisi, kes viimaseid väikesi alasid üle rahvuspargi hooldada võtaksid. Hetkeseisuga on Karula rahvuspargis põllumajanduslikus kasutuses (sinna sisse arvatud ka poollooduslike koosluste hooldamine) ligikaudu 85-90 % avamaastikest. Maakasutus jaguneb suurtootjate ja väiketootjate vahel pindalaliselt suhtega 60:40 suurtootjate kasuks. Karulas hooldatakse maid juba vajadusest, mitte toetuste pärast. Maaomanikud taastavad oma vahenditest põllumajandusmaa servaalasid, et suurendada kasutatavat maad. Keskkonnaametilt kasutusse antud tehnikate rendilepingud (6 tk) uuendati 2012. aastal, loomade kasutusse andmise lepingud on kehtivad. Riigimaade rendile andmisega tegeleb RMK ja

2012. aasta seisuga oli kehtivaid lepinguid 18.

Poollooduslike kooslusi on Karula rahvuspargis 2012. aasta seisuga 392 ha. 2012.a. inventeeriti niidukooslusi täiendavalt 12 hektaril, 2013. a on plaanis inventeerida veel 35 ha.

Jätkusid riiklik metsisluste seire ja eraldi metsisekukkede loendus püsiseirealadel. Iga-aastase seirena hoiti silm peal ka kahel must-toonekure pesal. Mõlema pesa puhul kasutati selleks juba üldlevinud ja ka Tarupettäis varem tutvustatud meetodit: jälgimist rajakaameraga. Rõõm on tõdeda, et rahvuspargi must-toonekured on jätkuvalt edukad pesitsejad, kokku kasvas siin suureks 5 poega.

Eesti Ornitoloogiaühingu poolt viidi läbi Karula Natura linnuala eesmärkideks olevate liikide inventuur. Uued arvukushinnangud said haudelinnustiku kaitsekorralduslikult olulisemad liigid. Varasemate arvukushinnangutega võrreldes (Leibak, E., 2000, Evestus, T., 2004) on oluliselt muutunud näiteks laanepüü arvukus. Kui varem arvati neid olevat Karulas 50-150 paari, siis nüüd arvestatakse 30 – 40 paariga. Laanepüü on ka ainus liik, kelle puhul on arvukus tehtud inventuuri tulemuste kohaselt väga oluliselt kukkunud. Öösorri uus arvukushinnang 30-40 paari näitab aga võrreldes 2000. aastaga kahekordset kasvu. Mõõduka kasvava trendiga on ka enamuse

Poolloodusliku koosluse hooldamine Ähijärvel.

Foto: A.Kuks

röövlinde ja rähnide arvukus. Põllulinde vastav inventuur kahjuks ei kajastanud. Alanud aastal jätkuvad rahvus-pargis riiklikud seired.

Pille Saarnits

Keskkonnaameti looduskaitse juhtivspetsialist

RMK looduskaitsetööd riigimaadel

Karula rahvusparkis on Riigimetsa Majandamise Keskusele (RMK) vormistatud riigimaade pindala on ligikaudu 8700 hektarit. Vormistamata riigile jäävaid maid on veel 390 ha. Seega võib eeldada, et järgnevatel aastatel riigimaade osakaal rahvusparkis suureneb.

Rahvusparki üheks eesmärgiks on traditsioonilise maakasutuse ja sellest tuleneva maastikuilme säilitamine. Selle eesmärgi täitmiseks on RMK riigimaadel panustanud eelkõige koostööle kohalike maahoolidajatega. Hetkel on riigimaade kasutamiseks sõlmitud rendilepinguid ligikaudu 300 hektaril, millest 50 hektarit hõlmavad poollooduslike kooslusi. Lisaks pärandkoosluste hoidmisele ja maastikuilme säilitamisele hoiavad talunikud avatuna ka neile aladele jäävate kahepaiksete kudemisveekogude servaalad, aidates kaasa konnade heale käekäigule rahvusparkis.

RMK korraldas 2012. aastal maastikuhooldustöid Ubajärve puhkekoha lähedal ja raadamistöödega alustati Mundi lähistel rendile antud poollooduslike kooslustel ning põllumaal.

RMK eesmärk on 2013. aastal jätkata poollooduslike koosluste ja põllumaa hooldamiseks maa välja rentimist. RMK korraldab renditavatel aladel ise esmased taastamisraied. See peaks välistama varasematel aastatel võsaraie puhul esinenud möödarääkimised maahoolidajatega.

Lisaks on Karula rahvusparkis plaanis vaate

avamine Rebasemõisa lähistel ja mõned väiksemad liigikaitse eesmärgiga raied Korgõmäe kandis. Suuremaid infrastruktuuri töid (teed, truubid jne) RMK 2013. aastal Karulas ei planeeri.

Sora teenijatemaja.

Foto: K.Kohv

Eraldi teemana kerkis 2012. aasta teises pooles üles Sora popsimaja katuse taastamine. Enne töödega alustamist palus RMK vanade puitmajade eksperdil Kalle Elleril Sora popsimaja seisukorda hinnata ja anda omapoolsed soovitusel hoonega edasi toimetamiseks. Koha peal käis ka Keskkonnaameti esindaja Henno Peegel. Kalle Eller hindas maja seisukorra väga kehvaks ja ei pidanud selle renoveerimist mõistlikuks. Arvestades maja seisukorda, asukohta ja sellest tulenevat avaliku funktsiooni puudumist otsustati pärast nõupidamist Keskkonnaametiga Sora popsimaja mitte renoverida.

Kaupo Kohv
Kaitsekorralduspetsialist
RMK looduskaitse osakond

Loodusringist Lüllemäe põhikoolis

Kolmandat aastat toimuvad Lüllemäe põhikoolis loodusringid, mille raames käiakse ka matkamas. Käesoleval õppeaastal on mitmeid tegevusi planeeritud koostöös Keskkonnaametiga. Kuna Ähijärvele on looduse paremaks tundmaõppimiseks soetatud mikroskoobe,

luupe ja igasugu muid huvitavaid vahendeid, on ka loodusringi tegemised nüüd märksa mitmekesisemad. Jaanuaris käidi Ähijärvel samblike uurimas. Kui rahva seas tuntakse samblike väga halvasti - teatakse vaid islandi käokõrva ning põdrasamblike - ja samblikud/samblad on omavahel segamini, siis loodusringi

lastele sai samblike põnev maailm märksa tuttavamaks. Teada saadi, et samblad kuuluvad taimeriiki ja neil on varred ning lehed, kuid samblikud koosnevad hoopis seeneniidistikust ja sinna vahele põimunud vetikast. Tiia Trolle

Samblikega tutvumas.

Foto: H.Kõvask

juhendamisel koguti Ähijärve äärest kokku oma esimene samblikekogu ning vaadati läbi mikroskoobi põnevat seene-vetika kooslust.

Tänu Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus toele on looduseringiga käidud ka kaugemal. Ahhaa keskuse teadusteatri Tartus tehti kärtsu ja mürtsu ja vaadati, kuidas looduseadused toimivad. Lisaks kergitati saladuseloori limonaadi täpselt koostiselt.

Kui päevad pikemaks venivad, pakivad looduseringi lapsed matkakotid, sest ees on ootamas suusamatk, mitu jalgsi- ja jalgrattamatka ning paadimatk. Tegevusi jätkub kuni kooliaasta lõpuni.

Lilian Freiberg

HUVITAVAT

Ala-Härmal toimetab uus pererahvas

Eelmisest kevadest alates on uute omanikena Ala-Härmä talus Kaika külas askeldamas noor perekond. Peremees Marko Puksing, keda sageli teatakse rohkem hüüdnime Pluuto kaudu, on pärit Vastseliina kandist ning koolis käinud Ahjal. Perenaise Paula Solvaku juured on aga hoopis Põhja- ja Lääne-Eestis. Mõlemad on lõpetanud Tartu Ülikooli: Marko geoloogina ja Paula bioloogina. Lisaks õpib Paula praegu Räpina Aianduskoolis tekstiilitööd ja Marko on sama kooli lõpetanud aianduse erialal. Peres kasvab just kaheaastaseks saanud poeg Ruudo. Praegu elab pere Veriora vallas.

Karula vastu tekkis Paulal ja Markol suurem huvi pärast seda, kui sinna kanti olid elama kolinud mitmed nende ülikoolituttavad. Neil külas käies tekkis pilt Karulast kui võrratu looduse ja torede kogukonnaga kohast. Nii hakati ka endale talukohta otsima ja vaatamas

käidi mitmeid rahvusparki piirkonnas asuvaid kohti. Ala-Härmä kasuks otsustas sealne võrratu maastik, mis kaalus üles ka hoonete täbara seisukorra ja eelmisest omanikust jäänud rämpsuhunnikud. Kindlaid

Paula, Ruudo ja Marko.

Foto. P.M. Pluuto

tähtaegu veel ei ole, kuid järk-järgult tegutsedes loodetakse Härmale ehitada elamiskõlbulik pind ning siis kolida kogu perega elama Kaika külla.

Paula Solvak
Ala-Härma perenaine

Lajassaarel on nähtud sel talvel merikotkaid

Merikotkas on meil üks vähestest suurtest röövlindudest, kelle arvukus on Eestis viimase kahekümne aasta jooksul tõusnud. Merikotka põhilised pesapaigad jäävad rannikule ja suurjärvede lähistele, siiski on viimase kümne aasta jooksul asunud mõned paarid pesitsema ka Võru- ja Valgamaale. Need pesapaigad ei jää Karula rahvuspargist väga kaugele. Vanad merikotkad on Eestis valdavalt paigalinnud, kuid noored hulguvad üsna laialt ringi. Rahvuspargis ei ole seni merikotka pesitsust kindlaks tehtud, samuti ei ole meil teada suviseid vaatlusi. Võimalik, et Lajassaare kandis nähtud linnud olid pikematel toiduotsingutel Karula lähistel olevatest pesapaikadest.

Meile talveks paigale jäävad röövlinnud nagu näiteks merikotkas, kanakull, kakulised hõivavad pesapaiga juba veebruaris-märtsis,

munad munetakse sisemaal pessa tavaliselt aprillis. Röövlindude jaoks on oluline alustada pesitsemist võimalikult vara, mis garanteerib poegade varasema iseseisvumise ja seetõttu suurema ellujäämise tõenäosuse. Uurijate hinnangul hakkab 3/4 lennuvõimestunud poegadest esimese eluaasta jooksul. Pesitsusperioodi algul on linnud pesalähedaste häiringute suhtes väga tundlikud, mis võib põhjustada ka pesitsuse ebaõnnestumise.

Karula rahvuspargis on mitmeid hooajalise liikumiskiiranguga alasid. Need on seotud musttoonekure, väike-konnakotka ja kalakotkaga. Need on rändlinnud, kes jõuavad meile tagasi tavaliselt märtsi lõpus – aprilli alguses. Lisaks on varasemaid liikumiskiiranguid, mis on seotud metsiste mängualadega.

Tarmo Evestus
looduskaitse bioloog

Kuidas valgejänesel läheb, kas neid on sel aastal rohkem?

Jahimeeste poolt tehtud ulukite üldloenduse käigus väikeulukeid arvuliselt kokku ei loeta (v.a kobras). Märgitakse vaid arvukuse trendid, kas see on tõusu-, langusfaasis või stabiilne. Alates 2009. aastast on Karula rahvuspargis hinnatud valgejäneste arvukust üldiselt stabiilseks, Võru maakonna piires aastatel 2009-2010 ka kahanevaks.

Eestis tervikuna on ruutloenduse jäljeindeksi andmetel valgejänese arvukus 2006. aastast alates pidevalt langenud. Vaid 2009. aastal oli märgata väikest tõusu. Nii on 2006. aastal olnud jäljeindeks 0,42, s.o ühel läbikäidud km kohta on nähtud keskmiselt 0,42 jänese jäljerida, 2012. aastal on indeks olnud aga veelgi madalam – 0,18. Ka kütitud isendite arv on 2006. aastast pidevalt langenud.

Kui 2006. aastal kütiti Eestis 400 isendit, siis 2011. aastal vaid 101 isendit. Kuigi valgejänese on Eestis üldiselt kütitav väikeuluk, siis Karula rahvuspargis selle liigi isendeid siiski küttida ei või. Rahvuspargis võib Keskkonnaameti loal reguleerida teatud ulukite, nagu näiteks põder, metssiga, kobras, kährik, rebane, metsnugis, arvukust.

Kahjuks ei ole valgejänese arvukuse muutuste kohta põhjalikke uurimusi Eestis viimasel ajal tehtud. Madala arvukuse põhjustena on toodud kiskjate (eeskätt ilves, rebane) survet. Samuti on pakutud põhjustena erinevaid haigusi. See vajaks aga kindlasti lähemat uurimist.

Margo Tannik
Jahinduse spetsialist

INFO

KARULA PÄRIMUST

Juhan Klasmann 67.a./1915-25

Ala-Konnu permehel Õigus-Kaarli olid kitsenahksed püksid. Kord ta läinud llasmetsa. Teel sadanud vihma ning kalsad saanud märjaks. Kodu tulles läinud külla. Vanal rahval oli kunst, et tooli ega pinki külalistele istuda ei antud, sest et külaline üles tõustes võis selle paigalt ära liigutada, millega maja õnn arvati kaasa minevat. Sellepärast lasti külalist ikka leesuul tuhkakivil istuda. Ka Õigus-Kaarli istunud tuhkakivil. Palava käes kuivanud märjad kalsad kõvaks.

Öösel kodu minnes hakanud püksid käimise juures krabi-sema. Mees arvanud, et keegi teda taga ajab ja hakanud jooksuma, aga mida enam jooksnud, seda suuremaks läi-nud krabin. Hirmuga haaranud nurmelt viljarõugu puu ja jooksnud seda käes pidades suure ajuga koju tarre sisse, kutsudes teisi välja vaatama, et röövlid teda taga ajavat. Pererahvas kaenud jäljed üle ja saanud aru, et kedagi muud pole tagaajamas olnud, vaid tema oma kitsenahksed püksid on häält sünnitanud. Siis raiunud Õigus-Kaarli omad püksid kirvega puruks, et need teda nõnda ehmatanud.

HEA INIMENE, KES SA ELAD KARULA RAHVUSPARGIS VÕI LÄHINAABRUSES!

Ootame sind 21.märtsil kell 16:00 Kaikamäe koolimajja rahvakoosolekule!

Loodud on Karula rahvusparki koostöökogu. Elu paremaks muutmine on meie endi kätes. Seega tule kaasa mõtlema ja arutlema.

Arutlusele tulevad teemad:

- Karula kaitsekorralduskava vahehindamise tulemused;
- Karula vallavanem Rain Ruusa räägib teederegistris toimuvatest muudatustest;
- Irje Karjus Metsamoori tegemist.

Veel tuleb juttu Karula rahvusparki 20 sünnipäeva sündmustest, rahvusparki väärtustest, kultuuripärandi hoidmise vajalikkusest ja sellest, kuidas lihtsamini leida õige asutus või ametnik oma probleemidele lahenduse leidmiseks.

Kohtumiseni Kaikamäel!

Sportiklubi Karula poolt korraldatavad suusamatkad Lüllemäe terviseradadel

Veebruar

24.02 Suusamatk

Start 12.00-14.00 Karula- Lüllemäe Tervise- ja spordikeskuse juurest.

Märts

10.03 Suusamatk

Start avatud 12.00-14.00 Karula- Lüllemäe Tervise- ja spordikeskuse juurest.

Peakorraldaja Valev Sisov

Täname kõiki autoreid ja kaasamõtlejaid!

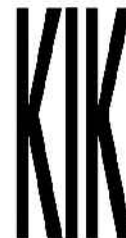

KESKKONNAAMET

Tarupettäi koostaja:
Keskkonnaameti keskkonnahariduse spetsialist Tiia Trolla
mobiil 525 1552
Tiia.Trolla@keskkonnaamet.ee

RMK Karula teabepunkt
avatud K-R 10-16
Ähijärve kontor avatud
E-R 9-16
Aadress: Ähijärve küla,
Antsla vald,
66420 Võrumaa, telefon 782
8350

Loodusvaht 529 0388
Teabespetsialist 5304 3504
Maahoolduse spetsialist 5340 8012
Looduskasutuse spetsialist 516 1479
Keskkonnahariduse spetsialist 525 1552

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

Välja antud Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus toetusel